

rim si začne graditi topel dom. Popolno družinsko srečo ogroža le njegov otrok iz prvega zakona.

Pisatelj je najbolj aktualen takrat, kadar v pripoved vključuje nekatere modne in moderne značilnosti današnjega trenutka pri nas: že omenjeno prizadevanje po obilju materialnih dobrin, nočno življenje, lov, razne malverzacije posameznikov in podjetij, najbolj žgoča vprašanja našega političnega življenja idr. Skoraj na vse gleda s skepsjo in s kančkom razočaranja, saj nobena od njih ni tisto pravo, kar bi človeka delalo resnično srečnega, zadovoljnega in dobrega. Bralcu se zdi, da je še bolj kot do hlastanja posameznikov po čim večjem imetju avtor kritičen do našega družbenega in političnega življenja. Njegovi junaki npr. razmišljajo o naši gospodarski krizi, samoupravljajnu, zadolženosti naše države v svetu, kmečkem vprašanju, omenjajo partizanstvo, Goli otok in dachauske procese. V gledanju na zdajšnje težave v deželi so si predstavniki mlajše in starejše generacije enotni, ne pa tudi v gledanju na našo polpreteklo zgodovino. Različno pojmovanje partizanstva, Golega otoka in dachauskih procesov izražata predvsem dva – Danijel, mlad časnikar, in Tomc, neposredni udeleženec dogodkov v slovenski bližnji preteklosti (zanimivo je, da najdejo v obeh literarnih likih poznavalci pisateljevega življenja nekaj avtobiografskih potez). Prvi noče živeti za preteklost. Prepričan je, da so po vojni med parti-

zansko generacijo predolgo trajali prepri. Drugi pa nosi v sebi grenke izkušnje s sumničeni in preganjanji, to vse pa je v njem pustilo rane na duši in do smrti zapečatilo njegovo usodo nedolžne žrtve.

Prav na nesrečnih življenjskih usodah svojih epskih junakov gradi pisatelj sž pripovedi v obravnavanem romanu. Zdomstvo in celo izseljenstvo (prikazano v epizodni zgodbi, iz katere izvemo o tragičnem koncu ene od naših izseljenk v Ameriki), težke družbene in gospodarske razmere sedanjega časa ter za Slovence nečastna medsebojna obračunavanja v letih po osvoboditvi so le nekakšen povod zanje in zunanji okvir, v katerega jih pisatelj postavlja in v katerem te usode utemeljuje. Vsekakor jih utemeljuje in prikazuje spretno in prizadeto, to pa je ena od večjih odlik tega dela. So pa še druge, med njimi npr. nekateri odlično izrisani literarni liki, posebej še lik dobre Dominkove babice, posrečeno izbrani prekmurski narečni izrazi, ki po svoje bogatijo jezik te knjige, idr.

Če naj sklenemo, moramo ugotoviti, da je Godinov novi roman pomembno in umetniško vredno delo tega pripovednika in slovenske književnosti. Z njim prinaša pisec vanjo še eno realistično pisanje o sodobnih življenjskih razmerah ljudi v pokrajini ob reki Muri in širše, prinaša uspelo literarno stvaritev, ki z upravičenostjo računa na širok krog bralcev in na dober sprejem pri njih.

Jože Vugrinec

ŽARKO PETAN, TEATER JE VSEPOVSOD

(Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega, Ljubljana 1988)

Žarko Petan v tej 140 strani debeli knjižici v osemnajstih kratkih zgodbah, ki so pretežno anekdotične narave, tuintam pa vendarle preraščajo tudi v tehtnejše razmišljanje, popisuje predvsem svoja srečanja s tujimi ustvarjalci z gledališkega, filmskega in literarnega področja. Tako pripoveduje o svojih gledaliških potova-

njih po tujih deželah, od Gruzije in Tbilisija do Anglije in Londona, in o velikih igralcih in režiserjih, katerih vloge in predstave je imel priložnost videti (od P. Brooka, P. Halla in L. Oliviera, do A. Wajde, K. Swinarskega, V. Godzviašvilija in Ljubimova), z nekaterimi od njih pa je celo sodeloval kot režiser (K. M. Brandauer) ali se z njimi vsaj pogovarjal (E. Kastner, M. Sorescu, K. Swinarski, P. Hall, prof. Flatcher, J. Marais, R. Anderson, H. Clurman itn.). Petan opisuje vsa ta srečanja, pred-

stave in radijske igre, ki jih je režiral oziroma videl ali slišal brez posebnih pretenzij, da bi njegovi opisi obveljali kot zgodovinska ali kritično teoretična sodba, vendar pa s težnjo po tem, da bi bralcu čimbolj nazorno, čeprav na kratko, predstavil vse te velike gledališke svetove, kakor so gotovo poljsko, angleško, francosko, švedsko in rusko gledališče. Pri tem mimogrede rad tudi primerja naše domače gledališke razmere z razmerami in vse drugačnimi možnostmi v teh »razvitih« gledaliških okoljih. Primerja npr. možnost za scenografske opreme, posebne igralske kvalitete, profesionalizem in prizadevnost igralcev, pooblastila uprav, vodstev in direktorjev gledališč, posebnosti v razumevanju gledališča in vloge te umetnosti v kulturi in politiki posameznih okolij itd. Za strokovnjaka, ki evropsko gledališče redno spremlja, seveda ta knjiga ne bo pomenila kakšnega posebnega odkritja, čeprav bo nemara vendarle v njej zasledil kak koristen podatek, za večino nekoliko bolj zainteresiranih ljubiteljev gledališča pa je ta knjiga, prav takšna, kot je, lahko zelo koristna. Poljuden, celo kramljajoč pristop morda lako koga moti med kritično razmišljanjajočimi, ki mislijo, da sta papir in tiskarska barva tako dragocena, da ju je dovoljeno trošiti samo tedaj, kadar bo zapisana beseda gotovo pomenila tehtno novo spoznanje. Marsikateri bralec, ki tuje gledališke revije tudi po naključju ne dobi v roke in ga teoretsko zapletene obravnave utrujajo, bo vendarle kar precej izvedel o poljskem ali

kakšnem drugem pomembnem gledališču.

Poleg vsega tega pa pomeni Petanova knjiga tudi svojevrsten, pomalem resigniran hommage številnim gledališkim in filmskim ter literarnim ustvarjalcem, ki so dejansko po krivici že skoraj izginili iz našega kolektivnega spomina. Mislim predvsem na ljudi, ki jih Petan opisuje z odkrito simpatijo, to so: L. Lahola, F. Čap, H. Nučič, M. Nablocka, M. Danilova, M. Šaričeva. Pri tem ugotavlja, da je teater pravzaprav neke vrste prekletstvo, saj je zelo malo ljudi, ki se ukvarjajo z njim in so res zadovoljni s teatrom in s svojim delom v njem: »jaz pa se še vedno ukvarjam s tem prekletim teatrom, ki nam vsem žre živce«. Deloma je ta resignacija tudi posledica temeljne bolečine vseh gledaliških ljudi, ki izhaja iz spoznanja, da je ta umetnost tako neizprosno neobstoja in da igralec (kaj šele režiser!), ko pade zator, nima kaj pokazati, če ga kdo vpraša, kaj je ustvaril. In s prav zadnjim stavkom svoje knjige Petan nekako priznava, da je knjiga nastala v bistvu iz te stiske: »Upam, da bo nekaj tega nezanesljivega in bledega spomina na moja gledališka doživetja ostalo na straneh te knjige.« Gre potemtakem tudi za pisanje, ki izhaja iz tehtne notranje potrebe in želi biti poskus nekakšne pomožne razrešitve paradoksa gledališke umetnosti, čeprav je knjiga, kot rečeno, pisana tako, da deluje prej kot zbirka nekoliko obsežnejših anekdot, opremljenih z nekaj malega refleksije za nameček.

Tone Peršak

LETOŠNJA KNJIŽNA BERA PRI SLOVENSKI MATICI

Pri založniških hišah, kjer imajo zamejeno število knjig letnih natisov, in še to po možnosti s profilirano tematiko, je vselej odvisno od izbire programa, pa seveda avtorjev ipd., ali se da pričakovati polni uspeh. Prav gotovo ima Slovenska matica dolga desetletja sodobne izkušnje,

prav gotovo je bilo treba spreminjati vsaj delno vidike znotraj začrtanih programov, če so hoteli doseči polni uspeh. Temu bi lahko rekli brez olepšav: kakovost, ki je povezana z interesom ter komercialnim uspehom. Navsezadnje to ni privilegij zgolj velikih založniških hiš, za manjšo veljajo tem bolj stroga pravila tržnega obnašanja. Vrsto let Slovenska matica natiskuje knjižna dela od strokov-